

Wznawianie znaków i wyznaczanie punktów granicznych

Z NALEŻYTA STARANNOŚCIĄ

„Przesunięte, uszkodzone lub zniszczone znaki graniczne, ustalone uprzednio, mogą być wznowione bez przeprowadzenia postępowania rozgraniczeniowego, jeżeli istnieją dokumenty pozwalające na określenie ich pierwotnego położenia. Jeżeli jednak wyniknie spór co do położenia znaków, strony mogą wystąpić do sądu o rozstrzygnięcie sprawy” – mówi art. 39 *Prawa geodezyjnego i kartograficznego*¹.

DARIUSZ FELCENLOBEN

W wyniku nowelizacji² ustawy *Prawo geodezyjne i kartograficzne (PgiK)* określona w ust. 1 art. 39 zasada rozciągnięta została także na przypadki wyznaczania położenia punktów granicznych ujawnionych uprzednio w operacji ewidencji gruntów i budynków (EGiB). Z przywołanej normy wynika jednoznacznie, że łączną przesłanką warunkującą zarówno możliwość podjęcia czynności wznowienia znaków, jak i wyznaczenia punktów granicznych jest niesporny przebieg granic nieruchomości w rozumieniu położenia określających je znaków granicznych oraz możliwość wskazania ich położenia na podstawie dokumentów zgromadzonych w państwowym zasobie geodezyjnym i kartograficznym (pzgik).

Zauważyć przy tej sposobności wypada, że co prawda art. 39 umieszczony został w rozdziale 6 – Rozgraniczenie nieruchomości, to jednak nie dotyczy on *stricte* postępowania o rozgraniczenie nieruchomości, lecz stanowi przede wszystkim odrębny problem materialno-techniczny związany z odtworzeniem pierwotnego położenia znaków granicznych. Zagadnienia wznowiania znaków i wyznaczania punktów granicznych nie należy zatem łączyć z administracyjnym postępowaniem rozgraniczeniowym. Dotyczy ono bowiem albo sytuacji, w której następuje odtworzenie położenia: uszkodzonych, przesuniętych lub zniszczonych znaków granicznych ustalonych uprzednio, albo sytuacji wystąpienia sporu co do ich położenia. Ustawodawca przesądził jednocześnie, że w pierwszym przypadku czynności te można wykonać bez potrzeby przeprowadzenia postępowania rozgraniczeniowego. Natomiast w sytuacji wystąpienia sporu określona została wyłączna kognicja są-

FOT. KATARZYNA PAKULA-KWIECINSKA

du w tym zakresie. Jeżeli zatem powstanie spór, o którym mowa w art. 39 *Pgik*, to jest on sprawą sporną o położenie znaków granicznych rozpoznawaną w procesie przez sąd, a nie sprawą o ograniczenie nieruchomości, która może toczyć się w trybie administracyjnym lub sądowym (trybie nieprocesowym).³

● POJĘCIE DOKUMENTÓW

Dla wskazania przesłanek uzasadniających podjęcie czynności wznowienia znaków czy też wyznaczenia punktów granicznych kluczowym zagadnieniem pozostaje zatem wyjaśnienie znaczenia użytego w przywołanej normie prawnej samego pojęcia dokumentów stanowiących podstawę określenia pierwotnego położenia znaków (punktów) granicznych. Mając na uwadze, iż czynności wznowienia położenia znaków granicznych dotyczą stanu ujawnionego uprzednio w operacie EGiB, należy przyjąć, że użyte pojęcie „dokumentu” odnosi się wyłącznie do materiałów zgromadzonych w pzgik, posiadających cechy dokumentów urzędowych. W znaczeniu formalnoprawnym dokumenty, które stanowią podstawę wznowienia znaków granicznych, wskazane zostały wyczerpująco w § 36 rozporządzenia ministra rozwoju regionalnego i budownictwa z 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków⁴. W ewidencji wykazuje się bowiem granice nieruchomości na podstawie dokumentacji geodezyjnej przyjętej do pzgik i sporządzonej:

- w postępowaniu rozgraniczeniowym,
- w celu podziału nieruchomości,
- w postępowaniu scaleniowym i wymiary gruntów,
- w postępowaniu dotyczącym scaleń i podziału nieruchomości,
- na potrzeby postępowania sądowego lub administracyjnego, a następnie wykorzystanej do wydania prawomocnego orzeczenia sądowego lub ostatecznej decyzji administracyjnej,
- przy zakładaniu, na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów, katastru nieruchomości i ewidencji gruntów i budynków.

Wymienione w § 36 ww. rozporządzenia dokumenty winny posiadać cechy nadające im moc dokumentów urzędowych, o których mowa w art. 76 § 1 kodeksu postępowania administracyjnego (kpa) i art. 244 § 1 kodeksu postępowania cywilnego (kpc). Cechą materialną dokumentu urzędowego jest okoliczność, że został on sporządzony przez organ admi-

nistracji publicznej odpowiedni w zakresie swych kompetencji, w formie określonej przepisami⁵. Kpa, podobnie jak kpc, nie definiuje pojęcia dokumentu urzędowego⁶, określa tylko, w jakich okolicznościach dokument ten posiadać będzie szczególną moc dowodową. W rozumieniu art. 76 § 1 *kpa* moc dowodową mają jedynie te dokumenty, które:

- pochodzą od właściwych do ich sporządzenia organów państwowych,
- posiadają przypisaną przez prawo formę,
- stwierdzają dany fakt w zakresie działania organu⁷.

Ta szczególna moc dowodowa dokumentu urzędowego związana z domniemaniem jego prawdziwości nie oznacza, że nie można obalić tego domniemania, prowadząc dowód przeciwko jego formie czy samej treści. Dopóki jednak dowód ten nie zostanie przeprowadzony, dokument urzędowy posiada moc dowodową zupełną i stanowiąc winien dowód w postępowaniu⁸.

● OCENA JAKOŚCI DOKUMENTACJI

O ile problem formalny dotyczący oceny dokumentu urzędowego stanowiącego podstawę wznowienia granic wydaje się być doprecyzowany, o tyle już ocena samej dokumentacji technicznej sporządzonej na użytek wymienionych w § 36 ww. rozporządzenia postępowanie nie jest już jednoznaczna i budzić może wiele wątpliwości natury technicznej, prowadzących w konsekwencji do uchybień formalnych. Błędna ocena jakości zgromadzonej w sprawie dokumentacji w zakresie możliwości wskazania pierwotnego położenia znaków granicznych prowadzić może do stosowania wadliwego trybu postępowania. Inny jest bowiem charakter postępowania w sprawie wznowienia położenia znaków granicznych (materialno-techniczny), a inny w przypadku konieczności ich ustalenia (administracyjno-sądowy).

W znaczeniu technicznym problem oceny możliwości odtworzenia położenia znaków (punktów) granicznych ustalonych uprzednio sprowadzał się będzie do analizy materiałów źródłowych zgromadzonych w pzgik pod kątem ich powtórnego wykorzystania. Ustawodawca, określając w art. 39 ustawy *Pgik* kryteria dopuszczające możliwość dokonania czynności wznowienia położenia znaków granicznych, nie ustalił jednocześnie na użytek tego przepisu żadnych innych dodatkowych wymogów,

w tym dopuszczalnej dokładności wyznaczenia położenia punktów granicznych. Brak ustalonych kryteriów w tym zakresie sprawia, że na użytek zdefiniowania reguł, jakimi winien kierować się w postępowaniu geodeta, uzasadnione wydaje się odwołanie do innych generalnych pojęć określających znaczenie wykonania prac „z należytą starannością” czy też pojęcia „jednoznaczności” w rozumieniu możliwej do uzyskania w danych warunkach dokładności odtworzenia pierwotnego położenia znaków granicznych (punktów).

Tego rodzaju sformułowania dookreślają bowiem często brak ustalonych reguł i wyznaczają tym samym generalne granice dopuszczające możliwość zastosowania omawianego trybu, bez konieczności odwołania się do potrzeby ustalania granic w trybie rozgraniczeniowym. Podkreślić należy, że generalna zasada określająca pragmatykę zawodową uprawnionego geodety zawarta została w art. 42 ust. 2, w którym to zapisano, że „osoby wykonujące samodzielne funkcje w dziedzinie geodezji i kartografii są obowiązane wykonywać swoje zadania z należytą starannością, zgodnie z zasadami współczesnej wiedzy technicznej i obowiązującymi przepisami prawa”.

● NALEŻYTA STARANNOŚĆ

Zauważyć przy tym wypada, że nałożona na środowisko zawodowe cytowana norma generalna odwołuje się do pojęć niezdefiniowanych w samej ustawie. Stąd też dla jej zrozumienia konieczne jest przywołanie przepisów prawa cywilnego, w rozumieniu którego należyta staranność to „staranność ogólnie wymagana w stosunkach danego rodzaju” (art. 355 § 2 kc). Dokonując wykładni tej niejasnej definicji kodeksowej w kontekście analizowanej problematyki wykonywania prac geodezyjnych, wypada zwrócić uwagę, że:

● To „stosunki danego rodzaju” określają, jakiej przeciętnej staranności się wymaga. Stopień staranności, jaką winien zachować geodeta przy wykonywaniu tego rodzaju prac, wynika zatem z praktyki tego środowiska zawodowego.

● Kodeks nie tworzy sztywnych ram pojęcia staranności zawodowej, lecz odsyła do praktyki stosunków prawnych, przez co nie ogranicza w czasie znaczenia tego pojęcia. Miara staranności może być zatem pochodną postępu technicznego. Zmieniające się możliwości techniczne wykonywania prac geodezyjnych mogą być elementem determinującym

znaczenie pojęcia staranności wykonania prac geodezyjnych.

● Należyta staranność to staranność „ogólnie wymagana”. Z podanej definicji kodeksowej wynika zatem, że w stosunkach danego rodzaju jej miarą nie jest staranność wzorcowa, lecz jedynie przeciętna w danych warunkach. W przypadku prac geodezyjnych związanych ze wznowieniem położenia znaków granicznych jej wyznacznikami będą przepisy ustalające zasady wykonywania tego rodzaju prac, w tym wymogi określone w instrukcjach technicznych.

Miarą staranności wykonania prac przez uprawnionego geodetę będzie zatem zachowanie minimalnych wymogów zarówno określonych przepisami prawa i zapisanych w standardach (instrukcjach technicznych), jak i przyjętych i akceptowalnych w samym środowisku zawodowym (np. kodeksie etyki), niezależnych od osobistych cech i predyspozycji geodety jako wykonawcy prac. Miernik należytej staranności ma być bowiem obiektywny i służyć standaryzacji tych czynności i prowadzić w konsekwencji do powtarzalności wyników uzyskanych przez różnych wykonawców. Na wzorec staranności zawodowej geodety składać się zatem będzie jego wiedza rozumiana zarówno jako stale aktualizowany i pogłębiany zasób wiadomości, jak i stopień doświadczenia zawodowego potwierdzony chociażby uzyskanymi uprawnieniami w odpowiednich zakresach, o których mowa w rozdziale 8 ustawy *Pgik*. Przypisanie geodecie rażącego niedbalstwa, rozumianego jako przeciwieństwo należytej staranności, uznać będzie można za uzasadnione w sytuacji jego zachowania odbiegającego od przyjętego właściwego miernika.

Przez **należyta staranność** rozumieć zatem można obiektywnie istniejący wzorec postępowania uprawnionego geodety stworzony w celu jak najlepszego i poprawnego wykonywania prac geodezyjnych i kartograficznych, a jednocześnie zabezpieczający interesy wszystkich zainteresowanych wynikami tych prac poprzez odniesienie treści staranności do określonych wymogów formalnych ich wykonania.

● POJĘCIE JEDNOZNACZNOŚCI

Innym terminem wymagającym wyjaśnienia z uwagi na kontekst omawianego zagadnienia jest pojęcie **jednoznaczności** wyznaczenia położenia znaków (punktów) granicznych rozumiane jako

możliwość odtworzenia pierwotnego położenia punktów z określoną dokładnością. W postępowaniu administracyjnym i sądowym możliwość jednoznacznego wskazania położenia punktów granicznych jest bowiem często tym elementem wiedzy uzyskanej przez właściwy organ od uprawnionego geodety, który determinuje dalszy przebieg postępowania w sprawie co do możliwości zastosowania określonego trybu „wskazania” położenia punktów granicznych (wznowienie znaków granicznych bądź ustalenie granic nieruchomości). Brak dookreślenia tego pojęcia powoduje, że w praktyce geodeci często dokonują wyznaczenia położenia punktów granicznych w sytuacji, kiedy nie dysponują danymi, które uznać można by było za jednoznaczne (np. pobrane miary graficzne z pierwotnego stanu posiadania). Z odwrotną sytuacją mamy do czynienia w przypadku, kiedy dane takowe są, a mimo to właściwe organy administracji decydują się wszczynać postępowanie rozgraniczeniowe tylko dlatego, że zainteresowane strony pozostają w sporze.

Mówiąc o jednoznaczności wskazania położenia punktów granicznych pamiętać wszakże należy, że problem ten analizowany winien być w kontekście możliwości odtworzenia ich pierwotnego położenia. Przyjąć zatem można, że zagadnienie to w dużej mierze sprowadza się do samej możliwości zastosowania w procesie wznowienia położenia punktów granicznych tej technologii, z zastosowaniem której granice te zostały uprzednio pomierzone. Jeżeli zatem ustalone granice nieruchomości pomierzone zostały z wykorzystaniem określonej technologii pomiarowej (np. metodą biegunową) w oparciu o istniejące wówczas punkty osnowy geodezyjnej czy też zidentyfikowane w terenie trwałe elementy sytuacji (układy lokalne), to przyjmując należy, że czynność ich wznowienia w rozumieniu art. 39 ustawy *Pgik* będzie procesem odwrotnym do pierwotnego z zachowaniem wymaganych obecnie rygorów dokładnościowych samego pomiaru oraz wykorzystaniem danych obserwacyjnych i kontrolnych.

Problem rozumienia pojęcia jednoznaczności w analizowanym kontekście komplikuje się, kiedy z obiektywnych względów (np. brak osnowy pierwotnej) niemożliwe jest wykonanie czynności odtworzenia położenia punktów granicznych na podstawie danych obserwacyjnych z pomiaru wcześniejszego (pierwotnego). W takim przypadku win-

na być wykonana analiza możliwości wykonania tych czynności na podstawie przetworzonych danych z pomiaru pierwotnego w odniesieniu do istniejącej obecnie osnowy geodezyjnej i wykonania prac polowych i analitycznych zmierzających do optymalizacji procesu, którego celem nadrzędnym jest uzyskanie możliwej w danych warunkach dokładności „odtworzenia” położenia punktów granicznych. Cały ten proces winien przebiegać przy założeniu, że geodeta, wykonawca prac, dołoży należytej staranności w dochodzeniu do obiektywnych ustaleń rozstrzygających o możliwości jednoznacznego w danych warunkach terenowych wznowienia znaków i wyznaczenia punktów granicznych. W ramach tych czynności winien on wykonać pomiary geodezyjne umożliwiające nadanie współrzędnych zniszczonemu punktom osnowy pierwotnej, na podstawie których dokonano pomiaru granic, a następnie obliczyć współrzędne wyznaczanych punktów granicznych (wszystko w układzie osnowy istniejącej).

W przypadku braku takiej możliwości geodeta powinien wykonać transformację współrzędnych wyznaczanych punktów granicznych obliczonych w układzie osnowy pierwotnej na układ osnowy istniejącej, wykorzystując odpowiednią liczbę punktów łącznych. Przy wyznaczaniu położenia punktów granicznych, w szczególności w sytuacji braku możliwości ich odtworzenia na podstawie miar obserwacyjnych, co do zasady winny być wykorzystane wszelkie miary kontrolne i opisy topograficzne zawarte na szkicach polowych z pomiaru pierwotnego.

● WZORZEC POSTĘPOWANIA

Podjmując się próby określenia, na użytek zdefiniowania pojęcia należytej staranności, **wzorca** postępowania uprawnionego geodety, którym powinien się on kierować przy wykonywaniu prac związanych z wznowieniem znaków granicznych, można by przyjąć, że ich wykonawca zobowiązany byłby:

● Zgłosić prace do powiatowego ośrodka dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej.

● Dokonać na podstawie zgromadzonej dokumentacji posiadającej moc dowodową analizy możliwości wznowienia znaków granicznych. Zgodnie z § 64.1. Instrukcji Technicznej G-5 dane dotyczące przebiegu granic zawarte w dokumentacji przyjętej do zasobu

geodezyjnego uznaje się za niewiarygodne, jeżeli:

- ich analiza wskazuje, że zostały określone na podstawie pomiarów wykonanych nierzetelnie lub z niewystarczającą dokładnością,

- określają przebieg granic w sposób odmienny niż inne wiarygodne dokumenty przechowywane w szczególności w zbiorach ksiąg wieczystych, archiwach państwowych itp.,

- określają przebieg granic w sposób niezgodny z trwałym i niezmiennym stanem na gruncie uznawanym przez zainteresowanych za stan prawny,

- wyrażone zostały w lokalnym układzie odniesienia, a brak jest punktów łącznych umożliwiających konwersję tego układu do układu państwowego.

- Dokonać, jeżeli zajdzie taka konieczność, niezbędnych pomiarów terenowych umożliwiających obliczenie współrzędnych wyznaczanych punktów granicznych w układzie istniejącej osnowy (w przypadku braku osnowy pierwotnej stanowiącej podstawę wcześniejszego pomiaru granic).

- Dokonać, jeżeli zajdzie taka konieczność, niezbędnych obliczeń (transformacji) umożliwiających określenie współrzędnych wyznaczanych punktów granicznych w układzie istniejącej osnowy.

- Zawiadomić wszystkie strony (w rozumieniu *kpa*) o czynnościach wznowienia znaków granicznych.

- Przeprowadzić czynności wznowienia położenia znaków granicznych (wyznaczenia punktów).

- Dokonać pomiarów kontrolnych wyznaczonych punktów granicznych oraz przeprowadzić analizę uzyskanych wyników, odnosząc je do danych z pomiaru pierwotnego (np. czołówki, miary kont-

rolne do innych szczegółów sytuacyjnych). Uzyskane wyniki pomiaru kontrolnego stanowią podstawę do stwierdzenia poziomu wiarygodności danych wykorzystanych w procesie wznawiania położenia punktów granicznych – według zasad określonych w § 64.7 Instrukcji Technicznej G-5.

- Jeżeli w toku czynności wznowienia znaków granicznych powstał spór co do położenia znaków, powinien poinformować strony, iż mogą one w zaistniałej sytuacji wystąpić do sądu o rozstrzygnięcie sprawy (sąd rozpoznaje taką sprawę w trybie procesowym).

- Jeżeli w toku prac geodezyjnych związanych ze wznowieniem znaków granicznych okaże się, że nie jest możliwe ich wznowienie lub odtworzenie „w tych samych miejscach”, **powinien** poinformować zainteresowanych o potrzebie złożenia stosownego wniosku o rozgraniczenie nieruchomości. W trybie wznowienia granic **nie mogą** być podejmowane przez geodetę czynności polegające na określeniu położenia znaków granicznych w innym miejscu niż ich pierwotne położenie. Nawet gdyby między właścicielami nie było sporu co do ustalenia przebiegu granic nieruchomości.

- Sporządzić protokół, w którym w szczególności powinien zamieścić informacje o odszukaniu znaków granicznych świadczące o jednoznacznym i prawidłowym wznowieniu położenia punktów granicznych.

- Dokonać pomiaru wznowionych znaków i wyznaczonych punktów granicznych z wykorzystaniem punktów osnowy geodezyjnej spełniających kryteria dokładnościowe określone w Instrukcji G-4, a następnie obliczyć ich współrzędne.

- Dokonać analizy porównawczej obliczonych na podstawie nowego pomiaru współrzędnych punktów granicznych, zestawiając je ze współrzędnymi otrzymanymi z zasobu geodezyjnego. W przypadku, stwierdzenia, że:

$$|\Delta l| > 0,15 \text{ m,}$$

gdzie

$$\Delta l = \sqrt{\Delta x^2 + \Delta y^2}$$

jest różnicą współrzędnych punktu granicznego w układzie osnowy pierwotnej i nowej, należy ujawnić obliczone współrzędne w bazie danych ewidencyjnych w miejsce dotychczasowych – według zasad określonych w § 64.3. Instrukcji Technicznej G-5.

- Przekazać powstałe dokumenty do zasobu geodezyjnego i kartograficznego.

DARIUSZ FELCENLOBEN

jest geodetą powiatowym w Kłodzku

Przypisy

1. Ustawa z 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (DzU z 2005 r., nr 240, poz. 2027 ze zm.).
2. Art. 39 ust. 5 ustawy PgiK – dodany został przez art. 60 pkt 29 ustawy z 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (DzU nr 106 z 1998 r., poz. 668) z dniem 1 stycznia 1999 r.
3. Rudnicki St., Komentarz do kodeksu cywilnego, Księga druga, Wydawnictwa Prawnicze, Warszawa 1996, s.77.
4. Rozporządzenia ministra rozwoju regionalnego i budownictwa z 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (DzU nr 38 z 2001 r., poz. 454).
5. Ereciński T., Jędrzejowska M., Jodłowski J., Krajeński J., Krzemiński Z., Piaseczki K., Pietrzekowski J., Wengerek E., Zieliński A., Kodeks postępowania cywilnego z komentarzem. Tom II, Wydawnictwo Prawnicze. Warszawa 1989, s.427.
6. Janowicz Z., Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, PWN, Warszawa 1996, s. 199.
7. Ibidem, s. 199.
8. Ibidem, s. 199.

REKLAMA

PENTAX
TACHIMETR
BEZREFLEKTOROWY

średniego zasięgu
już od 12 900 netto

V-227N

Wymień swój stary tachymetr Pentax w rozliczeniu na nowy

Pythagoras CAD
PROGRAM +GIS
stworzony specjalnie dla geodetów i drogowców

Numeryczny Model Terenu
Warstwie

Raster

Projektowanie tras

ul. Wesola 6
05-090 Raszyn
tel. (22) 720 28 44
www.geoprzymat.istore.pl
info@geoprzymat.com